

ТАНЕЦЬ І МУЗИКА: СИНТЕЗ ДВОХ МИСТЕЦТВ

Лі Чжи,

здобувач третього освітньо-наукового ступеня спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

ORCID ID: 0000-0002-1371-3400

У статті охарактеризовано особливості можливого синтезу між мистецтвом танцю та музики. Для реалізації поставленої мети використано комплекс методів, зокрема загальнонаукові – аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації, які застосовувалися для стану розробленості проблеми. Конкретно-наукові – термінологічного аналізу та інтерпретації наукової думки, що використовувалися для визначення базових понять нашої роботи. Історико-генетичний та ретроспективний аналіз, які дозволили з'ясувати окремі історичні особливості феномену дослідження. Порівняльно-зіставний аналіз, що застосовувався задля окреслення проблеми можливого синтезу між танцем та музикою.

Доведено, що танець і музика здатні до спільного, цілісного існування. Як наслідок, утворюється синтез мистецтв, під яким розуміємо органічне поєднання, взаємозв'язок, сполучення різних автономних видів мистецтва в єдину інноваційно-модернову форму, яка характеризується завершенням мистецького твору. Встановлено, що танець і музика перебувають у тісному взаємозв'язку. Танець не існує без музики. Водночас музика підсилює виразність танцю, його емоційну та ритмічну основу. Синтез танцю і музики пояснюється впливом останньої на драматургічну побудову танцювальної композиції, структура якої твориться на основі музичного твору.

Встановлено, що спільна взаємодія танцю і музики передбачає об'єднану взаємодопомогу щодо розкриття теми, ідеї, змісту, образу героїв танцювальної композиції. Результатом синтезу між танцювальним та музичним мистецтвом є виникнення музично-танцювальних форм (сюїта, пастораль, інтермедія). У роботі представлено симфонічний танець, який утворюється за рахунок окремих танцювальних форм та форм симфонічного розвитку музики і є наслідком музичного та танцювального синтезу.

Ключові слова: танець, музика, синтез, синтез мистецтв, танцювальне мистецтво, музичне мистецтво, симфонічний танець.

Lee Zhi. Dance and music: a synthesis of two arts

The article describes the features of a possible synthesis between the art of dance and music. To realize the set goal, a complex of methods was used, in particular, general scientific methods – analysis, synthesis, generalization, systematization, which were applied to the state of development of the problem. The concrete-scientific – terminological analysis and interpretation of scientific thought used to define the basic concepts of our work. The historical-genetic and retrospective analysis, which made it possible to clarify certain historical features of the research phenomenon. The comparative and comparative analysis used to outline the problem of a possible synthesis between dance and music.

It has been proven that dance and music are capable of a joint, integral existence. As a result, a synthesis of arts is formed, by which we understand an organic combination, interconnection, combination of various autonomous types of art into a single innovative and modern form, which is characterized by the completion of an artistic work. It has been established that dance and music are closely related. The dance does not exist without music. At the same time, the music strengthens the expressiveness of the dance, its emotional and rhythmic basis. The synthesis of dance and music is explained by the influence of the latter on the dramatic construction of a dance composition, the structure of which is created on the basis of a musical work.

It was established that the joint interaction of dance and music involves joint mutual assistance in revealing the theme, idea, content, image of the heroes of the dance composition. The result of the synthesis between the dance and music arts is the emergence of music-dance forms (suite, pastoral, interlude). The work presents symphonic dance, which is formed due to individual dance forms and forms of symphonic development of music and is the result of musical and dance synthesis.

Key words: dance, music, synthesis, synthesis of arts, dance art, musical art, symphonic dance.

Танцювальна культура будь-якого народу характеризується взаємозв'язком з різними видами мистецтва. Тривала історія розвитку танцювального мистецтва відзначається накопиченням спеціальних прийомів і засобів, котрі не тільки властиві зазначеному мистецтву, а й здатні до передачі різноманітної інформації, що становить зміст та емоційний заряд мистецтва танцю загалом. Танець живе у нерозривній єдності з музикою. Разом вони становлять спеціальний взаємозв'язок, синтез незалежних між собою мистецтв.

Доцільно наголосити, що проблематику синтезу мистецтв розглядають українські вчені, зокрема О. Гончарук, Н. Мочернюк, О. Рожок, В. Яромчук та інші,

які висвітлюють теоретичні аспекти та можливі шляхи взаємодії різних видів мистецтв між собою. Можливий синтез у сфері музичного мистецтва є предметом наукового пошуку С. Щитової та Т. Шевець. Водночас синтез мистецтв у танці висвітлюють: Д. Бернадська, яка в контексті синтезу мистецтв розглядає сучасну хореографію; Є. Янина-Ледовська, котра робить спробу щодо можливого синтезу різноманітних напрямів танцювального мистецтва.

Окремі аспекти проблеми синтезу танцю і музики як усередині автономного мистецтва, так і поза його межами турбують іноземних учених, а саме: Л. Бант, С. Браун, Е. Дісанаяке, С. Макгуайр, С. Халлам, П. Хіг-

гінс, М. Тіхонен та ін. Однак представлена кількість наукових праць дає підстави зауважити, що взаємозв'язок танцю і музики не був предметом цілісного дослідження.

Саме тому метою нашої статті є характеристика можливого синтезу між мистецтвом танцю та музики.

Досягнення мети дослідження здійснювалося за рахунок низки наукових методів, зокрема загальнонаукових (аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації) та конкретно-наукових – термінологічного аналізу та інтерпретації наукової думки, історико-генетичного та ретроспективного аналізу, порівняльно-зіставного аналізу.

На основі аналізу українського педагогічного словника за редакцією С. Гончаренка [2] нами було з'ясовано, що органічне, цілісне злиття частин окремих явищ або явища, які супроводжуються виникненням нового явища чи нової його якості, характеризується як синтез. Застосування термінологічного аналізу та інтерпретації наукової думки дало можливість констатувати, що, за М. Шамоїною, синтез (від грецьк. поєднання, з'єднання) трактується як кінцевий результат інтеграції та передбачає відображення модернового явища чи об'єкта, утвореного шляхом складання та об'єднання [3].

Задля ґрунтовного з'ясування та повноцінного досягнення мети нашого дослідження доречним є розгляд дефініції «синтез мистецтв». Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає синтез мистецтв як органічне поєднання, взаємозв'язок, сполучення різних видів мистецтва в завершений художній твір [1].

Застосування загальнонаукових методів дослідження дали підстави наголосити, що танець є окремою цілісною сутністю, яка характеризується власними формами прояву та закономірностями побутування. Останні виступають спеціальною ланкою, яка поєднує мистецтво танцю з іншими видами мистецтв, зокрема: музикою, поезією, драмою, живописом тощо. Зазначимо, що танцювальне мистецтво має свої особливості та відмінні риси. Для танцю, як і для кожного виду мистецтва, властиві окремі виразні засоби, серед яких ми виокремлюємо пластику людського тіла (рухи, пози, жести, міміка), танцювальну лексику (традиційну, образну, наслідувальну), малюнок танцю (просторову композицію танцю), музика; сценічне оформлення танцю (костюм, грим, світло, декорації). Завдяки цілісному поєднанню з музичним мистецтвом танець постає як надзвичайно виразний образ у русі, котрий наділений образотворчими проявами балетної пластики.

На основі застосування історико-генетичного аналізу нами було доведено, що танець перебуває в єдності зі словом і музикою. Поступово виокремлюючись із синкретичного мистецтва, він набув стійких форм. Як наслідок, змінювалися рухи, які піддавалися художньому узагальненню. Однак, незважаючи на свою автономність, мистецтво танцю неможливо уявити без музики, мета якої забезпечує посилення виразності танцювальних рухів, жестів, поз, а також емоційного ладу танцю загалом [4].

Танець, вміщуючи у собі різні види мистецтв, виявляє з ними своєрідну спорідненість та спільні властивості. Зазначимо, що різні мистецтва існують у танці

у втіленому вигляді. Під таким кутом зору можемо стверджувати, що сам танець є складником хореографії, яку ми розуміємо як синтетичний вид мистецтва, що об'єднує кілька видів художньої творчості (сценарій, музику, образотворче мистецтво). Фокусом такого об'єднувального синтезу є танець.

Мистецтво танцю і музики перебувають у постійному, тісному взаємозв'язку. Танцювальні рухи, їхня манера, технічне виконання не можуть існувати окремо від музики. Остання посилює виразність танцювальної пластики, надає їй емоційної та ритмічної основи.

Ми стверджуємо, що невід'ємною часткою танцю є музика. Її основа спрямовує розвиток специфічних виразних засобів танцю. Більш того, музика існує в часі, танець – і в часі, і в просторі. Під таким кутом зору зазначимо, що основою низки сюїт, сонат і навіть симфоній є танцювальна музика, яка виступає джерелом творчості кожного виконавця та балетмейстера. Музика живить автора танцювального твору натхненням, визначає атмосферу, настрій, характер майбутнього художнього образу. Крім того, вагомість музики в танці полягає і у слуховому сприйнятті. Так, під час виконання танцю музика допомагає глядачам зрозуміти його характер, емоційний стан персонажів, атмосферу танцю, обстановку, в якій він виконується, загалом поринути в його зміст.

Аналіз наукових джерел дає підстави наголосити, що синтез танцю і музики характеризується подвійністю останньої. Так, з одного боку, танець, перебуваючи в тісному зв'язку із музичним супроводом, підпорядковується закономірностям музики, яка здатна розкрити танцювальний образ. З іншого боку, вплив музичного мистецтва буде плідним, якщо він не постане у суперечку із законами драматургічної побудови танцю.

Танець і музика, виступаючи окремими, але тісно залежними одне від одного видами мистецтва, у гармонійному поєднанні створюють синтез чуттєвого та зримого образу. Цілісне відтворення останнього засвідчує той факт, що постановник-балетмейстер правильно зрозумів і відчув музичний твір. Більш того, за допомогою пластичних засобів, мови танцю відбувається розкриття образу, який закладається в музиці. Як наслідок, можемо стверджувати, що сила впливу справжнього художнього танцювального твору полягає у синтезі музики і танцю [5].

Синтез танцю та музики ми пояснюємо можливим виявленням змісту музики через танцювальний розвиток, котрий доповнює та збагачує музичне сприйняття. У пошуках стилістичних багатств та багатств гармонійних компонентів музика відіграє підвищену роль. Так, темп музики, зокрема швидкість її звучання, надає танцю визначальне значення. Він задає загальний темп танцю, його зміну, динаміку тощо.

Нами було встановлено, що результатом цілісного синтезу між танцем і музикою є поява музично-танцювальних форм, зокрема сюїти, пасторалі, інтермедії. Музика впливає на виразність інтонації танцювальної мови, яка забезпечується пластикою людського тіла. Будучи змістовною основою танцювальної дії музика

повідомляє специфічні для неї особливості драматургії. В основі танцю завжди емоційний образ, втілення стану, різних почуттів. Зіставлення та розвиток емоційних і пластичних образів, на нашу думку, можуть виражати складні відносини життя, сенс окремих подій подібно до того, як це відбувається в музиці.

Порівняльно-зіставний аналіз уможливорює зауважити, що в балетному мистецтві поширене таке поняття, як симфонічний танець. Він заснований на синтезі окремих танцювальних форм та форм симфонічного розвитку музики. Відзначимо, що симфонічний танець являє собою розгорнуті масові танцювальні композиції за участю солістів, корифеїв і кордебалету. Він побудований за аналогією з композицією та формами розвитку симфонічної музики.

Доведено, що для симфонічного танцю характерні лейттеми, лейтмотиви, контрасти та інші особливості, які властиві симфонічній музиці. Будь-який симфонічний твір характеризується змістом. Констатуємо, що чистий танець позбавлений змістової спрямованості і може відображати лише зовнішній бік музичного твору, його метроритмічну структуру. Якщо танець спрямовано на втілення думки, стилю, драматургії музичного твору, він є шляхом до прочитання симфонічної музики [6].

На основі аналізу, систематизації та узагальнення нами було встановлено, що балетна музика описує почуття, стани, характери героїв, розкриває етапи розвитку дії, багатогранні відносини, які складаються між героями. Більш того, вона містить лейтмотиви. Так, балетмейстер, перш ніж поставити спектакль або міні-

атюру, спирається не тільки на драматургічну основу сценарію, але і концентрує свою увагу на музичному матеріалі, котрий змістовно втілює та емоційно збагачує основу танцю. Як наслідок, ми можемо говорити про існування синтезу між танцем і музикою.

Значимо, що синтез мистецтв, зокрема танцю і музики, суттєво впливає на особливості вирішення окремих епізодів, характеру та форми драматургії танцювальної та пластичної дії. Крім того, єдність танцю і музики зумовлює до синтезу сценарної та музичної драматургії. Разом вони утворюють справжню драматургію танцю.

Доцільно констатувати, що через органічний синтез сценарної та музичної драматургії, їх цілісний сплав, який спостерігаємо в танці, вибудовується головний шлях балетного мистецтва. Під таким кутом зору варто наголосити, що найбільш плідним методом у разі створення нових балетів є спільна робота, синтез балетмейстера, сценариста та композитора.

Отже, висвітлюючи можливі шляхи синтезу між мистецтвом танцю та музикою, ми доходимо висновку, що танець і музика є внутрішньо спорідненими видами мистецтва. Музика є необхідною та органічною складовою частиною танцювального твору. Остання надає емоційного та образного змісту танцю. Музика впливає на драматургію, структуру та ритм танцювальної дії всієї композиції. Синтез танцю і музики полягає в тому, що зазначені два незалежні мистецтва доповнюють одне одного. Більш того, їхній синтез відбувається за рахунок взаємодопомоги щодо висвітлення теми, розкриття ідеї, змісту та образів.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь. 2005.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ. 1997. 640 с.
3. Шамоніна М. Принципи синтезу в архітектурі. *Синтез мистецтв у сучасних соціокультурних процесах* : матеріали Міжнародної наукової конференції. Київ. 2020. С. 57–59.
4. Янина-Ледовська Є. Розвиток синтезованої структури сучасного хореографічного мистецтва. *Культура України*. 2012. Випуск 36. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura36/27.pdf.
5. Яромчук В. Синтез мистецтв мультимедіа в контексті сучасних практик культури : автореф. дис. канд. культурології. Київ. 2012. 19 с.
6. Brown Steven, Dissanayake Ellen. The Synthesis of the Arts: From Ceremonial Ritual to “Total Work of Art”. *Evolutionary Sociology and Biosociology*, 2018. Volume 3. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsoc.2018.00009/full>.

References:

1. Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] (2005) [uklad. i hol. red. V.T. Busel. Kyiv, Irpin [in Ukrainian].
2. Honcharenko, S. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv. 640 p. [in Ukrainian].
3. Shamonina, M. (2020). Pryntsypy syntezy v arkhitekturi [Principles of synthesis in architecture]. Syntez mystetstv u suchasnykh sotsiokulturnykh protsesakh: materialy Mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi. Kyiv. P. 57–59 [in Ukrainian].
4. Yanyina-Ledovsk'a, Ye. (2012). Rozvytok syntezyvanoyi struktury suchasnoho khoreohrafichnoho mystetstva [Development of the synthesized structure of modern choreographic art]. Kultura Ukrayiny. Vypusk 36. Retrieved from: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura36/27.pdf [in Ukrainian].
5. Yaromchuk, V. (2012). Syntez mystetstv multymedia v konteksti suchasnykh praktyk kultury [Synthesis of multimedia arts in the context of modern cultural practices]. Avtoref. dys. kand. kulturolohiyi. Kyiv. 19 p. [in Ukrainian].
6. Brown Steven, Dissanayake Ellen. (2018). The Synthesis of the Arts: From Ceremonial Ritual to “Total Work of Art”. *Evolutionary Sociology and Biosociology*. Volume 3. Retrieved from: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsoc.2018.00009/full>.